

MARIA LĂTĂREȚU

Dr. ION MOCIOI

I se cuvine Mariei Lătărețu publicarea cîntecelor sale, chiar dacă glasul-i limpede, cu un timbru neobișnuit și inimitabil, datorită expresivității aparte, nu va putea fi așternut pe hîrtie. I se cuvine publicarea cîntecelor sale pentru că ele sînt un tezaur folcloric inestimabil, autentic și memorabil, a cărui interpretare a primit un stil al continuării tradiției printr-un proces de creație, de mare sensibilitate, și al trăirii interioare profunde. I se cuvine publicarea cîntecelor sale pentru că Maria Lătărețu a fost și rămîne o puternică personalitate artistică, ale cărei însușiri vocale și repertoriu muzical vor încînta neîncetat generații după generații, vor impresiona prin farmec și vor dăltui în inimi, în suflet, frumosul.

Cele mai emoționante evenimente din viața Mariei Lătărețu au fost și vor fi cîntecele ei, căci trecătoarele întîmplări care le-au generat vor rămîne întunecate de timp. Cei care am cunoscut-o am reținut glasul-i tulburător și blîndețea-i deplină, zîmbetu-i fără sfîrșit și omenia-i nețîrmurită.

S-a născut la 7 noiembrie 1911 în familia lui Ion Borcan, muncitor agricol, fierar și lăutar din Bălceștii de pe Gilort, comuna Bengești-Ciocadia, județul Gorj. Mama sa a fost Maria, novăceancă din familia lăutarilor Culici, vestiți prin cîntările lor în satele de pe valea rîului Gilort.

Maria, numită de părinți Rița, Mărița sau Mărioara, iar în familia-i de mai tîrziu, și între prieteni, Mia, a fost cea mai mică între cei șaptesprezece frați; i-a cunoscut numai pe cei care au rămas în viață, Ion sau Ioniță — mai mare decît toți, lăutar, și Ioana — mai în vîrstă decît ea.

Erau oameni săraci, nu aveau pămînt, în afară de patru ari, o grădină în seliștea casei, o construcție cu două camere din lemn, tencuită cu argilă numai la fațadă și spoită arareori cu var. Trăiau din munca la cîmp, din cîștigul ob-

ținut pentru lucrările de fierărie ale tatei și din vânzarea cusăturilor de mână ale mamei, mulțumindu-se cu o viață fără pretenții ale părinților mereu bolnavi și suferinzi. Pe Maria nu au dat-o la învățătură, au reținut-o pentru treburile casei, pînă cînd singură și-a ales drumul în viață.

Copilăria Măriei a fost, totuși, fericită, în satul de pe Gilort, care i-a dat cîntecul pentru glasul ei expresiv și neobișnuit de mlădios, seninătatea încrederii în viață și robustețea luptei cu timpul ce nu iartă pe nimeni.

Sînt nostalgice primele amintiri ale Măriei: „Cînd am deschis ochii pe lume, m-am pomenit într-o căsuță mică și săracă, cu două încăperi, Dar, grădina casei mele nu am să o pot uita niciodată; avea gard de jur-împrejur cu stobori împetiți cu nuiele; în interior erau tot felul de pomi fructiferi iar în fața casei aveam o mulțime de trandafiri... nalbe, ormuzi, gherghine... Pot să spun că era cea mai frumoasă grădină din Bălcești...”

Maria avea prietenă pe Nicolîța, cu care ieșise în ulița satului și la apa Gilortului. În cîteva „rînduri pentru Maria Lătărețu”, prietena Nicolîța Popescu consemna cu fericire amintirea anilor de vîrstă mică: „Nu pot să uit cum, în zilele călduroase de vară, din copilărie, amîndouă, îmbrăcate în cămășute și catrințe, zburdam și săream, vesele ca doi fluturași, ținîndu-ne de mînă, pînă lingă pîriiașul de la albia Gilortului. Acolo, ne jucam cu feriga ce-l străjuia în ambele părți ori mergeam cu picioarele goale pe prund...”.

Prindea ușor cîntecele fratelui Ioniță, lăutar vestit în sat, și le cînta prietenei Nicolîța ori pentru sine cînd rămînea singură acasă. Maria însăși a consemnat în amintirile sale unul din primele momente ale apropierii de cîntecul popular: „Aveam șase ani cînd mama și tatăl meu erau duși la cules de porumb. Începuse să fie seară și, de urît, am început să cînt. S-a strîns toată lumea care venea de la muncă, pe lingă gardul meu, și eu stam pe pragul casei și eram foarte fericită că ei m-ascultă. Uitasem că trebuie să mai mănînc. Cînd am terminat de cîntat, am auzit pe Ioniță al lui Guță cînd a zis: „Marița a lui nenea Ion o să ajungă cîntăreață mare”...”.

Ioniță Guță, vecinul născut în 1892, avea în 1917, când făcea asemenea prezicere, vreo 25 de ani și n-a greșit în aprecierea sa. El a cunoscut bine viața grea a familiei Mariei și evoluția acesteia. În ianuarie 1973, la câteva luni după trecerea în neființă a neuitatei interprete de muzică populară gorjencească, a scris un voluminos caiet de amintiri privind viața Mariei Lătărețu.

Din însemnările lui Ioniță Guță reținem în primul rând preocupările casei care cădeau în seama Mariei la frageda-i vîrstă. Vecinul auzea vocea tare a fierarului care striga din cînd în cînd către fiica înțelegătoare: „Măriță, adă apă să stîmpăr cărbunii în groapă; ...adă apă, în postavă, lingă cușniță, să potolesc cărbunii cu mătăuzu, să nu treacă prea repede; ... suflă foalele să încălzim fierul; ... adă apă mamei tale să facă mîncare; ... adă lemne să pună pe foc ... Ea le asculta pe toate. Numai cînd se ducea la apă sau după lemne în zăvoi, s-auzea cîntînd ca o privighetoare, de îți era drag s-o ascuți ...”.

Sora Mariei, Ioana era căsătorită de prin 1908 și era plecată în casa bărbatului. Fratele Ioniță cînta cu un taraf din Novaci. Singură Maria a ajutat acasă în anii primului război mondial. Sora Ioana și bărbatul acesteia s-au stins din viață în anii tinereții.

Fratele, Ioniță Borcan și-a făcut stagiul militar la Tîrgu-Jiu iar la eliberare nu s-a mai întors la Bălcești, a rămas în orașul de pe Jiu, unde s-a căsătorit cu o cîntăreață din Vădeni, Polina, o văduvă cu casă în satul Ecaterinei Teodoroiu. După război, au constituit un taraf important în Tîrgu-Jiu.

Pe Maria au luat-o rudele mamei, lăutarii Culici din Novaci, și au învățat-o să cînte cu acompaniament la vioară. Prin 1923, cînd ea abia trecuse de 11 ani, a luat-o în taraful său, Costică Gilcă din Novaci, pentru vocea-i frumoasă. Astfel a continuat Maria ucenicia la horele nunților și bilciurilor din satele de pe Gilort. Vecinul Guță scrie în amintirile sale că Maria „așa a făcut, a fugit la Novaci. Tatăl nu voia s-o lase că era prea mică, ei rămîneau singuri, nu mai avea cine să-i ajute...”

Din aceleași consemnări știm că Ion Borcan, la nunți, „de la un timp nu a mai voit s-o lase. Eram de față — spu-

ne Guță — cînd a venit un viorist și a cerut-o pe Măria să cînte din gură pe la nunți și alt epetreceri, iar tatăl a spus că ea nu cîștigă bani, să stea acasă, că ei sînt bătrîni și bolnavi. Mariei îi curgeau lacrimile, dorind să se ducă să cînte, să nu stea degeaba acasă..." Altădată, cînd erau la prășit, a venit s-o ceară la o nuntă un viorist de la Novaci, cu care ea mai cîntase, dar tatăl său „nu a vrut să i-o dea. Băiatul s-a rugat de el vreo două ceasuri, că pînă la urmă s-au luat la ceartă și vioristul a plecat supărat. Vreo trei ore cit am mai prășit, fata roșise toată de părere de rău și plîngea. Vioristului îi plăcea vocea fetei. Către prînz l-am rugat și eu pe Borcan s-o lase — zice Guță. — El n-a vrut în nici un chip. N-a lăsat-o să se ducă acasă nici cu puțin înainte de a termina locul de prășit, că așa se înțeleseseră cu mamă-sa, care avea nevoie de fată să-i dea apă, să facă mîncare..."

Cînd la Bălcești s-a stabilit un alt fierar, tînărul Costreie, bătrînul Borcan a sperat ca fata lui să se mărite cu el și astfel să aibă grijă de ei. Mama își dorea ca fata să ajungă cîntăreață... În cele din urmă, au hotărît ca Maria să meargă la Tîrgu-Jiu. în casa lui Ioniță Borcan din Vădeni, să învețe a cînta de la Polina, nora care avea popularitate în tarafurile gorjene. Între timp, Maria cîntă cu taraful lui Ioniță chiar la Bălcești, la nunta dascălului Ciobanu, iar sătenii apreciază că fiica lui Borcan va fi vestită, va ajunge bine în viață și-i va ajuta pe părinți.

La 14 ani, în 1925, Maria a fugit la fratele din Tîrgu-Jiu, mergînd pe jos 40 km și nu s-a mai întors cîtiva ani. Cînd s-a întors totuși, era cu totul schimbată. Învățase de la Polina Borcan cum să acompanieze la chitară rece, își cumpărase costume potrivite și își găsise și un băiat de mărițiș, pe Tică Lătărețu din Lelești, lăutar vestit. La 16 ani, în 1927, își chema părinții la Tîrgu-Jiu pentru a participa la căsătoria ei. Curînd tatăl s-a stins din viață iar Măria și-a luat mama la oraș pentru a o îngriji cum se cuvine. Fratele Ioniță a vîndut casa din Bălcești săteanului Gheorghe Cepei, înainte de 1930. Maria plecase în lume, însă fără a-și uita satul, de la care a primit ca zestre cîntecul străvechi.

Întîlnirea cu județul Gorj a însemnat pentru Maria Lătărețu o nouă etapă, de aprofundare a creației populare românești și de creație proprie. „La 18 ani — spunea în-

tr-un interviu de mai târziu — am luat drumul Gorjului. Ce mîndră eram cînd am citit prima mea compoziție: „Lung e drumul Gorjului!”. Următoarele cîntece îndrăgite aveau să-i aducă reputația în județul Jiului de Sus — „cîntece în care am strîns tot dorul Gilortului și al Jiului: „Sub streșina casei mele”, «Se ceartă bradul cu plopul», «Cireșule, frunză rară»...”.

Zece ani, între 1925 și 1935, i-au trebuit Mariei Lătărețu pentru a cîștiga definitiv Gorjul, pornind din sat în sat la nunți și la petreceri, doinind gorjenește, învățind vechile doine de jale, de durere și de supărare, hăulitele de sub munte și cîntecele haiducești, hore și sirbe. Tică Lătărețu și taraful său au cîștigat un prestigiu de netăgăduit odată cu cîntăreața lor. „Soțul meu avea un taraf cunoscut — mărturisea Maria Lătărețu unui reporter. — Am învățat să cîntăm împreună și colindam comunele din împrejurimi. Astfel mă făcusem cunoscută prin toate satele din Gorj”.

Cele mai bune localuri au atras glasul Mariei Lătărețu. La crîșma lui Plavăț din Tîrgu-Jiu și a lui Dinescu din Măldărești — Vilcea, s-a întrecut pe sine cîntînd cele mai frumoase cîntece gorjenești. Aducea zîmbetul și voia bună în cîntecul obișnuit, punînd în valoare vechi melodii, unele cunoscute în toată țara...

„Foaie verde mărgărit,
Mă uitai la răsărit,
Văzui primăvara viind . . .
Eu cunosc vara cînd vine
Pe fluturi și pe albine,
Pe cîntatul cucului,
Pe hăitul plugului . . .”

Pretutindeni a cîntat satul natal și apa Gilortului, punînd cuvinte noi pe vechi melodii :

„Foaie verde de-o alună,
Gilortule apă bună,
Apă bună de băut,
Eu nu pot să te mai uit. . .

Nici pe tine, neiculiță,
Cînd veneai să-mi dai guriță...
Și-apoi cînd m-am măritat,
Gilortule, te-am lăsat..."

Maria Lătărețu este crăiasa muzicii populare din Gôrj și din Oltenia. A cunoscut izvorul autentic al folclorului spunînd cu convingere: „Acolo, în Oltenia, este izvorul de apă vie din care îmi potoleșc setea de muzică“.

O nouă etapă în viața și interpretarea muzicală a Mariei Lătărețu a început în 1935, etapa cuceririi scenei țării și a consacrării ca prințesă a cîntecului popular românesc. La sugestia vioristului Dumitru Petcu din Cîmpofenii de pe Jaleș, reputatul muzicolog Constantin Brăiloiu a ascultat-o, în 1935, pe Maria Lătărețu, și a rămas de la început încîntat de vocea ei. N-a fost uitată; dimpotrivă, i s-a pregătit invitația pentru a veni la București...

Plecarea sa la București n-a întîrziat. Măria a precizat: „Într-o zi a venit la Tîrgu-Jiu Constantin Brăiloiu, împreună cu Mihai Pop și Harry Brauner. M-au întrebat dacă vreau să mă duc la București, să fac niște imprimări. Am acceptat invitația și primele mele înregistrări le-am făcut pe fonograf. Este vorba de cîntecul «Mărioară, pui boboc», în care mă acompania nu numai vioara soțului, ci și chitara pe care o mînuiam eu... Apoi m-am stabilit la București. Am fost angajată la restaurantul «Dorul Ancuței», unde am cîntat multă vreme. La acest local vestit veneau mulți-mulți compozitori, scriitori și artiști...“.

H. Brauner, într-un articol tîrziu, își amîntea de cîntăreața Maria Lătărețu la anul 1935, scriind astfel de cuvinte: „Sînt patruzeci de ani de atunci. Eram cu dascălul meu, profesorul Constantin Brăiloiu. Plaiuri gorjenești, un conac de odinioară. Maria Lătărețu. Neașteptată și minunată clipă cu soarele în suflet. Frumoasă peste măsură. Tulburătoare privire plină de gingășie, scaldată în bunătate și omenie. Acompaniindu-se cu ghitara, îngînată de cinci muzicanți populari, Maria se întrecea cu păsările cerului, răspundea privighetorilor, șoptitului izvorului, foșnitului frunzelor. Cîloțel de cristal, glasul limpede și pătrunzător ne purta dincolo de vremuri, peste lacrimi și bucuria oameneții...“.

Necazurile au urmat-o prețutindeni pe Maria Lătărețu. Cînd a cîntat întii la București, i-a murit fetița la Tîrgu-Jiu, unde o lăsase la plecarea spre Capitală. Mușcată de un ciine turbat, fetița de șapte anișori a fost prețul despărțirii de mamă și al intrării mamei în București. Scena n-a simțit durerea ei :

„De n-ar fi crîng și izvor,
N-ar mai fi pe lume dor ;
Cuc de n-ar mai fi pe lume
Nu i-ar sta pădurii bine . . .”

dar sufletul ei a fost greu încercat :

„Geaba ai lumină lună,
C-a mea inimă nu-i bună ;
Geaba lună lumini tare,
C-a mea inimă mă doare . .
. . . Și-am auzit, lună bine,
Că și tu ai fost ca mine,
Și-ai fost fată iubitoare
Și părăsită de soare . . .”

După spectacol, Mihail Jora a găsit-o în cabină, în ho-hot de plîns. O tragedie !

Maria Lătărețu a trecut peste acest impas și a reținut momentul cu care și-a început noul pas al vieții : „Profesorul Constantin Brăiloiu . . . El m-a descoperit și m-a adus în 1935 la București, cînd am început să cînt la marile localuri cu specific românesc și să fac înregistrări pe discuri pînă la înțîlnirea cu fosta orchestră «Barbu Lăutaru» . . .”.

Succesul a fost deplin. Brăiloiu a înregistrat-o pe Maria Lătărețu pe discurile Arhivei de Folclor a Societății Compozitorilor Români. Profesorul a dorit și mai mult lansarea talentatei interprete ce-o descoperise, după cum își amintea prietenul H. Brauner : „După nenumăratele intervenții, profesorul Constantin Brăiloiu reușește să convingă pe reprezentanții caselor străine de discuri să încerce a imprima muzica populară de către Arhiva de Folclor a Societății

Compozitorilor Români. Așa a trecut prima oară Maria Lătărețu din Bălceștii Gorjului prin București și, odată cu ea, nesecătuitul repertoriu inedit de cîntece gorjenesti”.

După ce discurile s-au răspîndit ușor, proprietarul restaurantului „La Căciularu” din spațele Gării de Nord a angajat-o pe Maria Lătărețu pentru a cînta jocuri gorjenesti.

Radioul a primit propuneri ca la emisiunea de folclor să fie nelipsită muzica interpretată de Maria Lătărețu. H. Brauner recunoaște: „Cîntecul gorjenesc se impunea tuturor cu frumusețile lui atît de specifice. Celelalte restaurante din preajma Gării se văd obligate să aducă și ele tarafuri cu cîntărețe din Gorj. Cartierul se preface în loc de întîlnire a oltenilor aflați în Capitală... Maria Lătărețu este din ce în ce mai cunoscută. Oamenii de artă și cultură vin s-o asculte. Revista „Vogue” îi închină un impresionant reportaj. Publicul ei crește. Faima ei de asemenea”. Așadar, privighetoa-rea Gorjului a cucerit Capitala și Țara cu cîntecul ei neobișnuit de melodios.

Anii care au urmat după 1935 au adus cîntecul Mariei Lătărețu pretutindeni în țară. Era invitată la marile manifestări culturale. Astfel, în 1937, cu prilejul Expoziției muncii naționale, a luat parte la concursul muzicii lăutărești. La 1 Mai 1938, „Radio-Adevărul” (nr. 502) anunța că Maria Lătărețu și taraful ei din Gorj cîntă pentru desfătarea celor mulți. În 1939, în cadrul „Lunii Bucureștilor” a cîntat la Muzeul Satului...

Deși războiul i-a smuls de lingă sine soțul, pentru 15 ani, destrămînd taraful lui Tică Lătărețu, Maria nu și-a întrerupt activitatea. A fost prezentă în numeroase manifestări organizate de Radio-București și alte instituții: Cîntecul Mariei, din inima-i generoasă, încălzea inimile îndurerate. Săli arhipline au aclamat-o...

În anii puterii populare, Maria Lătărețu recucerește publicul românesc. Ea cîntă bucuria vieții noi, frumusețile patriei, dragostea de viață și iubire. În cîntece, ades create pe scenă, găsea cuvinte potrivite, pline de gingășie și optimism, transmițînd auditorilor cele mai nobile sentimente. «La porțița din grădină», «Cînd răsună văile», «Trecu Jiețul la vale», «Hei, lună...» au trecut din glasul ei pe buzele tuturor.

În 1949 Maria Lătărețu este solista primei noastre orchestre a Institutului de folclor, devenită apoi Orchestra de muzică populară „Barbu Lăutaru” a Filarmonicii de Stat „George Enescu”.

Valori perene ale folclorului românesc își găsesc autenticitatea în glasul dulce al Mariei. «Se ceartă bradul cu plopul», «Cîntă păsările-n luncă», «Sub streășina casei mele», «Cireșule, frunză rară», «Sus, în deal, pe poieniță» și altele devin cîntece nemuritoare în dulcele ei glas.

Meritele Mariei Lătărețu în interpretarea patrimoniului folcloric sînt răsplătite de statul românesc, prin conferirea în 1952 a medaliei „A 5-a aniversare a R.S.R.”, în 1954 a Ordinului Muncii, clasa a III-a, și în 1964 a titlului de „Artist emerit”.

Maria Lătărețu a prezentat cîntecul românesc și pe scene mari ale lumii, odată cu turneele în U.R.S.S., Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, Iugoslavia, Egipt, Siria...

Alte cîntece au răsunat pe scenele țării dovedind un stil interpretativ aparte, stilul Mariei Lătărețu. Melodiile «Au pornit olteni la coasă», «Radu Mamei», «Hăulita», «Lăstărel cu frunza moale», «Di-di-di, murgule di», «Mi s-a prins floarea de dor» au dovedit tot de atîtea ori farmecul accentelor oltenești și ai coborîrilor de ton finale, specifice stilului interpretativ al Mariei Lătărețu. Prințesa cîntecului popular românesc a devenit un model de muncă și dăruire în scena artei muzicale pentru toți tinerii soliști.

„Electrecord” a surprins pe cîteva discuri o parte din impresionantul repertoriu de aproape o mie de cîntece pe care le interpreta artista emerită. Pentru unul din discurile anului 1969, muzicologul Tiberiu Alexandru consemna o apreciere complexă: „Un glas limpede, frumos timbrat, expresiv și nespus de melodios. Un neprețuit tezaur folcloric, de cea mai autentică speță, primenit fără conținere într-un neistovit proces de creație. Un fermecător stil de interpretare prin care formele ancestrale ale tradiției filtrate printr-o profundă trăire interioară și printr-o fericită sensibilitate, sînt mereu înnoite. O puternică personalitate artistică, care dăltuiește cu migală și gingășie fiecare crîmpei me-

lodic, fiecare vorbă. Iată alesele însușiri care au consacrat-o pe Maria Lătărețu drept cea mai de seamă exponentă a folclorului oltenesc“.

Asemenea calități i-au adus Mariei Lătărețu, în 1970, premiul discurilor „Electrecord“, o nouă apreciere a interpretei de seamă a folclorului oltenesc.

Maria Lătărețu s-a stins din viață pe scenă, la 28 septembrie 1972, fulgerată de o congestie cerebrală, în timpul ovaționării de către îndrăgiții ei spectatori din Romanești-Botoșani. Ultimul ei cîntec este un potrivit testament muzical: „Vă las cîntecele mele!“.

Iată un fragment din textul scris de ea însăși, pentru o sîrbă oltenească :

„Lume dragă lume,
Ca mîine mă duc din tine,
Știu că nu vă pare bine,
Lume, draga mea !
Vă las vouă cîntecu',
Inima și sufletu' !
Vă las cîntecele mele,
Să vă petreceți cu ele !
Lume, dragă lume,
M-ofilesc ca frunza-n vînt,
Cînd cade jos, pe pămînt,
O plouă și-o bate vîntul,
S-amestecă cu pămîntul,
O suflă vîntul pe toată,
Parcă n-a fost niciodată ... !“

Maria Lătărețu va rămîne întotdeauna cu noi, prin moștenirea muzicală ce ne-a lăsat-o, pe care au preluat-o noile generații de artiști din popor. I se potrivesc versurile unui cunoscut poet : „Ea n-a murit, că moartea nu e / Pentru acei nemuritori, / Mereu se-ntoarce, veșnic suie / În alte noi privighetori ...“.

Din doi în doi ani, forurile culturale din județul Gorj organizează Festivalul de muzică populară „Maria Lătărețu”, ca un omagiu adus celei mai de seamă interprete a folclorului oltenesc, celei mai îndrăgite cîntărețe a plaiurilor gorjenești. „Cîntă, cîntă Gorjule” a rămas îndemnul Mariei Lătărețu pentru redescoperirea filonului de aur al cîntecului, al frumosului și neprețuitului folclor românesc.

B I B L I O G R A F I E

- Maria Lătărețu — discuri: 45—EPC 32, EPC 115, EPD 1008, EPD 1009, EPD 1087, EPD 1127, EPD 1168, EPD 1221, EPD 1259, EPE 0107, EPE 8538.
- Boris Feltev, **Cu orchestra „Barbu Lăutaru” în Egipt**, în: „Contemporanul”, nr. 8 (438), 1955.
- B. Belik, **Conțert druzel**, în: „Leninscaia Smena”, nr. 122 (4043), 13 oct. 1956.
- * * * **Iscustvo rumânschih druzel**, în: „Pravda”, nr. 240 (11459), 13 oct. 1956.
- O. Bartenev, **Iarco temperamento, svoeobrazno...**, în: „Rabocii crai”, 6 oct. 1956.
- Horia Horșia, **La izvoarele muzicii (Festivalul internațional „Enescu”)**, în: „Informația Bucureștiului”, 13 sept. 1958.
- Ion Hristea, **Lung e drumul Gorjului!...**, în: „Flacăra”, VII, nr. 6 (142), 8 februarie 1958.
- * * *, **Spectacol pentru fruntași**, în: „Scinteia”, XXVIII, nr. 4544, 9 iunie 1959.
- J. — V. Pandeleescu, **Concertele orchestrei populare „Barbu Lăutaru”**, în: „Informația Bucureștiului”, 11 iunie 1959.
- Al. Gheorghe, **Maria Lătărețu și cîntecul oltenesc**, în: „Magazin”, nr. 138, 28 mai 1960, p. 1,8.
- E. Elian, **Orchestra „Barbu Lăutaru” pe estrada Ateneului**, în: „Informația Bucureștiului”, 18 ianuarie 1926.

- E. Elian, **Concertul orchestrei „Barbu Lăutaru”**, în: „Informația Bucureștiului”, 24 ian. 1963.
- * * *, **Maria Lătărețu**, în: „Săteanca”, nr. 8, august 1964.
- Constantin Sirbu, **Discul: De la lume adunate. Maria Lătărețu**, în: „Magazin”, IX, nr. 405, 10 iulie 1965.
- Smaranda Oțeanu, **Autenticitatea în emisiunile de muzică populară**, în: „Scinteia”, 4 nov. 1967.
- Gheorghie Antofi, **Mesager al cîntecului gorjenesc**, în: „Gazeta Gorjului”, 3 martie 1968.
- Al. Firescu, **Maria Lătărețu**, în: „Festivalul Maria Tănăsă. Supliment al programului de sală al Festivalului”, 28 mai — 1 iunie 1969, Craiova, p. 1.
- Dorina Rogobete, **Prințesa cîntecului românesc**, în revista (litografiată) a Școlii generale nr. 198, București.
- Gabriel Eliescu, **„Viața mea e cîntecul” (Cinci minute de vorbă cu artista emerită Maria Lătărețu)**, în: „Oltul”, 10 mai 1970.
- M. Gheorghiu, **Măi îți mințe, mă dragă Mărie?** (interviu cu Maria Lătărețu), în: „Magazin”, ianuarie 1971, p. 1,3.
- Titu Rădoi, **Arhiva națională de folclor la Cimpofeni**, în: „Coloana”, Tîrgu-Jiu, mai 1971.
- Stelian Sterescu, **Măria noastră...**, în: „Coloana”, Tîrgu-Jiu; decembrie 1972, p. 28.
- * * *, **Vă las cîntecele mele**, în: „Gazeta Gorjului”, Tîrgu-Jiu, V, nr. 612, 30 septembrie 1972.
- * * *, **Maria Lătărețu (1911—1972)**, necrolog, în: „Revista de etnografie și folclor”, tom. 18, nr. 2, 1973, p. 135—137.
- Tiberiu Alexandru, **Maria Lătărețu (1911—1972)**, în: „Revista de etnografie și folclor”, nr. 2, Tomul 18, 1973, p. 135—137 (cu foto din 1937).
- Ilie Tănăsache, **Cele două Mării**, în: „Gazeta Gorjului”, Tîrgu-Jiu, 21 aprilie 1973.
- Harry Brauner, **Ultimul cîntec**, în: „Ramuri”, XI, nr. 10 (124), 15 octombrie 1974, p. 10.
- Mărioara Murărescu, **Privighetoarea Gorjului**, în: „Gazeta Gorjului” 13 oct. 1979.